

Underlag till budget 2025 och långtidsplan 2026–2029

Miljö- och hälsoskyddsämnden

**VARBERGS
KOMMUN**

Underlag till budget 2025 och långtidsplan 2026-2029

UNDERLAG TILL BUDGET 2025 OCH LÅNGTIDSPLAN 2026-2029	1
NÄMNDENS PLANERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR	2
NULÄGE I VERKSAMHETEN	2
UTBLICK	2
NÄMNDENS UPPDRAG OCH EKONOMISKA RAM	4
NÄMNDENS MÅL	5
ANALYS AV NÄMNDENS VERKSAMHETSMÄSSIGA OCH EKONOMISKA FÖRUTSÄTTNINGAR	7
INVESTERINGSPLAN FÖR NÄMNDEN	9
FÖRÄNDRING AV TAXOR OCH AVGIFTER 2025	10

Nämndens planeringsförutsättningar

Nuläge i verksamheten

En ny riskmodell för livsmedelstillsyn har införts från januari 2024. Extra resurser har avsatts för detta ändamål och samarbete sker inom bland annat Miljösamverkan Väst. Det har inneburit att livsmedelstillsynen har minskat under första kvartalet till förmån för framtagande av nya rutiner och underlag för det nya arbetssättet i enlighet med den nya riskklassningen. Den nya riskklassningen samt den nya taxan inom livsmedelstillsynen kan innebära minskad tillsyn för ett flertal livsmedelsverksamheter och därmed minskade intäkter som kan komma att påverka budget. Det är i dagsläget svårt att bedöma hur utfallet blir.

På uppdrag av regeringen har Naturvårdsverket tagit fram en nationell tillsynsstrategi med skärpta regler för miljötillsyn för att främja en mer enhetlig och effektiv miljötillsyn i hela landet. Strategin ska innehålla nationella mål och gälla under tre år. Förvaltningen arbetar nu med att tillämpa den nya strategin i tillsynen.

Enligt gällande lagstiftning ska miljömyndigheter ha en aktuell behovsutredning som visar på omfattningen av myndighetsuppdraget. Arbetet med att ta fram en behovsutredning enligt den gemensamma mallstrukturen inom Miljösamverkan Väst har nu genomförts i en första version. Därefter ska denna årligen uppdateras och revideras utifrån förändringar i lagar och regelverk, nationella riktlinjer samt tekniska förändringar avseende uppföljning. Nuvarande behovsutredning visade på ett personalunderskott under 2024 på cirka sju heltidstjänster.

Ovanstående aktiviteter och förutsättningar kommer fortsatt påverka förvaltningens anställdas möjlighet att klara det grundläggande myndighetsuppdraget. Det medför att det behöver ske ett flertal omprioriteringar samt omfördelning av arbetsuppgifter som påverkar och anstränger kvarvarande och nyanställd personal. Nuvarande bedömning är att den mest basala och obligatoriska delen av tillsynsplanen ändå kan genomföras.

Sammantaget är bedömningen att mängden tillsynsuppgifter ökar. Samtidigt växer förväntningar på deltagande i "tvärkommunala" samarbetsgrupper. Kraven på målformulering, uppföljning och utvärdering av verksamhetsplanering, internkontroll, arbetsmiljö med mera är också ett arbete som ständigt växer och tar stora resurser i anspråk. Det gäller både internt kommunala som statliga krav och förväntningar.

Utblick

Statliga utredningar och direktiv

Det pågår flera utvecklingsprocesser med statliga utredningar och myndighetsuppdrag i syfte att stärka och effektivisera tillsynen samt göra den mer enhetlig. Det handlar främst om en nationell miljötillsynsstrategi, ett omfattande regeringsuppdrag med syftet att främja en mer effektiv och enhetlig tillsyn enligt miljöbalken, samt en översyn av systemet för avgifter för provning och tillsyn.

Den nationella miljötillsynsstrategin har arbetats fram av Naturvårdsverket med stöd av representanter från Folkhälsomyndigheten, Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen och länsstyrelserna. Strategin ska innehålla nationella mål och gälla under tre år.

Syftet med tillsynsstrategin är att få genomslag för nationella prioriteringar, lyfta fram angelägna utvecklingsområden för att stärka tillsynsverksamheten, öka tillsynens effektivitet, likvärdighet och rättssäkerhet, förenkla tillsynsmyndigheternas planering av tillsyn samt tydliggöra vad som ska följas upp. En översyn av strategins åtgärder och tillsynsaktiviteter genomförs årligen. Utgångspunkten är att strategins fokusområden ligger fast under hela fyraårsperioden och att översynen handlar om eventuella mindre justeringar av preciseringarna. Arbetet med en ny strategiperioden för 2026-2029 har startat. Tillsyn som lyfts fram i den nationella strategin för miljöbalktillsynen påverkar innehållet i kommunens tillsynsplanering men i strategin återfinns inte all tillsyn som behöver genomföras av kommunerna.

Livsmedelsverket (SLV) tar på motsvarande sätt fram en fyraårig nationell kontrollplan (NKP). Man kräver att kommunerna garanterar tillräckliga resurser vad gäller personal och kompetens. En ny kontrollförordning har införts med stramare styrning av hur kommunerna ska utföra sitt tillsynsuppdrag, bland annat för att skapa en mer likvärdig nationell tillsyn. NKP förenas även med "Nya operativa mål" för perioden 2023-2025. De sammanfattas i 20 målområden där 19 berör kommunal tillsyn.

NKP:n och de operativa målen ska stödjas av SLV via vägledningsmaterial, nationella projekt med mera. En hel del av information, vägledning och uppstart av nationella projekt är ännu inte klara. SLV införde också en ny "riskmodell" för att styra och bedöma omfattning och genomförande av tillsynen på livsmedelsverksamheter. Samtidigt infördes krav på efterhandsdebitering. En ny taxa infördes som en följd av detta under 2024.

Även Havs- och vattenmyndigheten har ställt krav på införande av en ny riskmodell för små avloppsanläggningar som får liknande effekter.

I en framtidsspaning ser vi att centrala myndigheter, EU, och kommande lagstiftning pekar ut "nya" tillsynsområden som behöver förstärkas.

- Avfallshantering vilket lyfts till "högsta" prioritet inom EU. I dag är avfallsbrottslighet på tredje plats när det gäller brottsstatistik, efter narkotika och människohandel.
- Klimatanpassning vilket har utretts i "En klimatanpassad miljöbalk för samtiden och framtiden", SOU 2021:21. Utredningen lägger förslag som innebär att alla som tillämpar miljöbalken ska arbeta för att minimera klimatförändringarna.
- Fokus på åtgärder och kommande lagstiftning inom energiområdet.
- Hållbar konsumtion och produktion i syfte att förebygga uppkomst av avfall.
- Påverkan av plastavfall/rester på hav, sjöar och jordar (mikroplast).
- Ökad kontroll och skärpt kommande lagstiftning av organiserad brottslighet gällande fusk inom bland annat avfalls- och livsmedelsområdet.

Nämndens uppdrag och tillgängliga resurser

Ett stort resurskrävande arbete har genomförts för att aktualisera och modernisera verksamhetsplan, behovsutredning och tillsynsplan för de kommande åren. Detta är ett lagkrav och ska omfatta minst tre år. Arbetet sker och har skett i samarbete och med stöd av material inom Miljösamverkan Väst men även via nationell omvärldsbevakning. För att möjliggöra en god och korrekt myndighetsutövning har kommunfullmäktige ansvar för att se till att miljö- och hälsoskyddsnämnden har tillräckliga resurser för att systematiskt kunna genomföra sitt uppdrag.

Behovsutredningen omfattar i första hand myndighetsutövningen inom miljö- och hälsoskyddet samt livsmedelskontrollen. Utredningen är flerårig för att kunna visa hur tillsynen behöver utvecklas för att bättre bidra till att nå miljömålen samt anpassas till förändrade förutsättningar med avseende på lagstiftning och de verksamheter som tillsynen riktar sig mot.

Myndighetens arbete finansieras både genom avgifter och skattemedel. Efter att behoven fastställts i behovsutredningen bedöms vad som ska avgiftsfinansieras och vad som bör skattefinansieras.

Digitalisering och AI

Nya tillsynsmetoder och användandet av artificiell intelligens som möjliggörs av digitalisering kommer att förändra våra arbetssätt och möjliga leverans. Under budgetperioden behöver fortbildning, resurstillskott och omvärldsbevakning ske på området.

För ovanstående uppgifter krävs utökad kompetensförsörjning samt resurser.

Nämndens uppdrag och ekonomiska ram

Miljö- och hälsoskyddsnämndens uppdrag är att utöva tillsyn inom främst miljöbalkens och livsmedelslagens område. Nämnden har även ansvar för tillsynsvägledning och rådgivning i viss utsträckning inom samma områden. Nämnden ska på olika sätt stödja och underlätta för enskilda, föreningar, kommunen och näringsliv att bedriva verksamhet och skapa beteenden som främjar en långsiktigt hållbar utveckling.

Kommunstyrelsen beslutade den 30 april om planeringsförutsättningar för budget 2025 och plan 2026-2029. Tabellerna nedan visar miljö- och hälsoskyddsnämndens beslutade budgetram utifrån planeringsförutsättningarna.

Drifts- och investeringsbudget, enligt Planeringsförutsättningar inför budget 2025	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027	Plan 2028	Plan 2029
Driftsbudget	12 369	11 919	11 669	11 418	11 167	10 915
Investeringsbudget	0	0	0	0	0	0

Förändring av driftsbudget	Budget 2024	Ram 2025	Plan 2026	Plan 2027	Plan 2028	Plan 2029
Ingående budgetram	12 440	12 369	11 919	11 669	11 418	11 167
Löneökningar personal	504					
Arvoden förtroendevalda	16	20	20	20	21	21
Förändring kapitalkostnader	18					
Justering inflation	-173	-145	-150	-154	-157	-161
1 % omställningskrav	-124	-124	-119	-117	-114	-112
Uppdrag omställning och anpassning av verksamhet	-137	-200				
Omorganisation juridik	-130					
IT-kostnader förtroendevalda	-44					
Ram	12 369	11 919	11 669	11 418	11 167	10 915

Förändring av nämndens driftsram

Justering av budget för kostnadsökningar

Samtliga nämnder i Varbergs kommun får årligen kompensation för ökade arvodeskostnader för förtroendevalda, för 2025 uppgår det till 20 tkr och totalt 145 tkr för åren 2025–2029. Nämnden kommer också att få full kompensation för löneökningar. Vid belysning om planeringsförutsättningarna var inte lönerrevisionen klar och därför syns inget belopp i tabellen. Utöver det får nämnden full kompensation för förändringar i kapitalkostnader.

Nämndens ram reduceras med 145 tkr för 2025 för generella kostnadsökningar (inflation). Det är tänkt att det ska täckas upp av årlig indexuppräknings av taxor och avgifter vilket medför mer intäkter.

Omställningskrav

Omställningskravet på 1 % av föregående års ram minskar ramen med 124 tkr för 2025 och totalt 585 tkr för perioden 2025-2029.

Utöver enprocentaren reduceras nämndens ram med ytterligare 200 tkr som ska motsvara kostnadsbesparingar efter uppdraget "omställningar och anpassningar verksamheten".

Totalt innebär det en reduktion av budgetramen med 3,6 %.

Nämndens mål

För perioden 2024-2027 gäller följande mål:

- **Miljö- och hälsoskyddsnämnden är en attraktiv arbetsgivare**

Tillgängligheten till personalresurser kommer att bli allt mer begränsad. Det ställer krav på arbetsgivaren att vara attraktiv för medarbetarna, för att på så sätt både underlätta vid rekrytering och skapa förutsättningar för att medarbetare ska stanna längre på arbetsplatsen. Medarbetare som trivs gör ofta en god arbetsinsats och blir mer benägna att arbeta kreativt och på nya sätt.

Vår nuvarande arbetsorganisation och vårt arbetssätt ger medarbetarna möjlighet att växa.

- **Miljö- och hälsoskyddsnämnden har ett gott bemötande och en tydlig kommunikation vid personliga och digitala möten**

Tydlighet och rätt information i både personliga och digitala möten och i våra digitala tjänster ger företag och medborgare bra möjligheter för planering av sina verksamheter och större förståelse för nämndens grunduppdrag och syfte. Ett gott bemötande ger bra förutsättningar för dialog och förståelse för lagstiftningen och det främjar och motiverar människor att agera på ett sätt som ger mindre negativ inverkan på hälsa och miljö.

- **Miljö- och hälsoskyddsnämnden verkar kreativt för att utveckla en effektiv tillsyn**

Tillgängligheten till personalresurser kommer att bli allt mer begränsad. Det ställer krav på alternativa och förenklade metoder för tillsyn och arbetssätt för att effektivisera. Detta sker bland annat genom digitalisering så som artificiell intelligens, appar för tillsyn samt e-tjänster. En robust och användarvänlig digital teknik frigör tid för grunduppdraget.

- **Miljö- och hälsoskyddsnämnden prioriterar energibesparing i sin tillsyn**

Klimatförändringen är en ödesfråga för framtida generationer och står högt på den internationella politiska agendan. De ekonomiska kostnaderna för samhället och individen kan bli enorma. Ett sätt att komma åt problemen är att öka information och andra tillsynsaktiviteter kring energibesparing.

- **Miljö- och hälsoskyddsnämnden verkar för att utveckla tillsyn och samarbete för att skydda vattenområden och kustområden**

Rent vatten är en bristvara i många delar av världen och något vi i Sverige och Varberg behöver värna om. För att förbättra och skydda kvalitén och tillgången på vatten kommer nämnden fokusera på ökade tillsynsaktiviteter inom området.

Analys av nämndens verksamhetsmässiga och ekonomiska förutsättningar

Myndighetens arbete finansieras både genom avgifter och skattemedel. Efter att behoven fastställts i behovsutredningen bedöms vad som ska avgiftsfinansieras och vad som bör skattefinansieras.

Sammantaget är bedömningen att mängden tillsynsuppgifter ökar. Samtidigt växer förväntningar på deltagande i "tvärkommunala" samarbetsgrupper. Kraven på målformulering, uppföljning och utvärdering av verksamhetsplanering, internkontroll, arbetsmiljö med mera är också ett arbete som ständigt växer och tar stora resurser i anspråk. Det gäller både internt kommunala som statliga krav och förväntningar.

Nuvarande personalresurser för 2025 visar på ett underskott. I 2024 års budget ryms cirka 32 årsarbetare med en faktisk sysselsättningsgrad motsvarande cirka 29 personer medan behovsutredningen visar på ett behov av 37 årsarbetare. Skillnaden gentemot beräknat behov och tillgängliga resurser medför att nämnden kommer behöva prioritera bort timmar motsvarande cirka 8 tjänster under 2025. Det har givit avtryck i den tillsynsplan som föreslås, grundad i planerad budgeten för 2025. Detaljbudgeten för 2025 påverkas starkt av behov av resurser till administration och arbetsledning samt även övriga verksamhetsdelar inom miljöskydd.

En planerad årlig minskning av budgetram och ett ökat behov av personella resurser skapar en svår ekvation. Nämndens budget utgörs till ca 87% av personalkostnader. Vägen ut kan komma att kräva höjd timtaxa, fortsatt nedskärning av tillsyn och ändrade arbetssätt. Resursbristen ger effekter som leder till minskad kvalitet/brist på tillsyn. Tillväxten av arbetsuppgifter som saknar avgiftsfinansiering försvårar också förutsättningarna att skapa en budget i balans. Det kan i längden innebära att även denna del måste beskäras. Även de arbetsuppgifter som består av rådgivning och vägledning kan komma att bli föremål för översyn och neddragning vilket egentligen är kontraproduktivt då det har till uppgift att förbygga att fel begås och därmed skapar krav på ökad tillsyn. I stället för att ge förebyggande råd och vägledning leder det till en ökande mängd av förelägganden och tvingande beslut om rättelse vilket ger en negativ upplevelse både för tillsynsmyndigheten såväl som för verksamhetsutövare och kommunmedborgare.

Underskottet av personalresurser skapar en situation som i längden inte är hållbar för att klara de tillsynsuppgifter som statliga myndigheter och lagstiftning anger ska utföras för att motsvara en god tillsyn. Det är i princip inte möjligt att leva upp till de krav som den nationella tillsynsstrategin pekar ut. Nämnden har tvingats att prioritera livsmedelstillsynen där lagstiftningen och kontrollföreläggandet är än mer tvingande än motsvarigheten inom miljöbalkstillsynen och där återrapporteringen till livsmedelsverket tydligt synliggör om tillsynen anses undermålig.

Det löpande underskottet av personal, främst på miljötillsyn och administration och ledning, gör också förvaltningen extra sårbar vid tillfällen när vi drabbas av att personal söker sig till andra arbeten, föräldraledigheter, pensionsavgångar och sjukdomsbortfall. Det är i dag också väsentligt svårare att rekrytera personal med tillräcklig kompetens för kortare vikariat för att täcka vid sjukdomsbortfall och föräldraledigheter.

Sammantaget ökar risken att det negativt påverkar personalens arbetsglädje och motivation. En känsla av otillräcklighet och att inte kunna uppfylla givna mål för vårt grunduppdrag kan skapa stress och öka svårigheterna att planera både på individ- och gruppnivå.

Förvaltningen har under de senaste åren arbetat hårt både internt samt i samarbete med kommunhälsan för att motverka samt att hantera en upplev ökad stress.

Investeringsplan för nämnden

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Nämnden har för perioden ingen investeringsbudget.

Förändring av taxor och avgifter 2025

Inför 2025 kommer nämnden förslå kommunfullmäktige om att en ny Taxa för miljö- och hälsoskydds nämndens verksamhet för prövning, tillsyn, kontroll och annan offentlig verksamhet enligt miljöbalken antas. Taxan bygger på en modell från SKR och är behovsstyrd. Sett till nämndens beräknade intäkter förväntas uppbyggnaden av den nya taxan inte medföra stor skillnad i intäkter. Däremot är det fler verksamheter som får timavgift i stället för en fast årlig avgift. Detta ställer högre krav på planering för utförd tillsyn för att budgeterade intäkter ska uppfyllas.

Inför 2025 kommer även nämndens timavgifter att justeras upp med index. Nämndens timavgifter höjs årligen med den procentsats för PKV som är publicerad på SKR:s webbplats för oktober månad året före avgiftsåret.